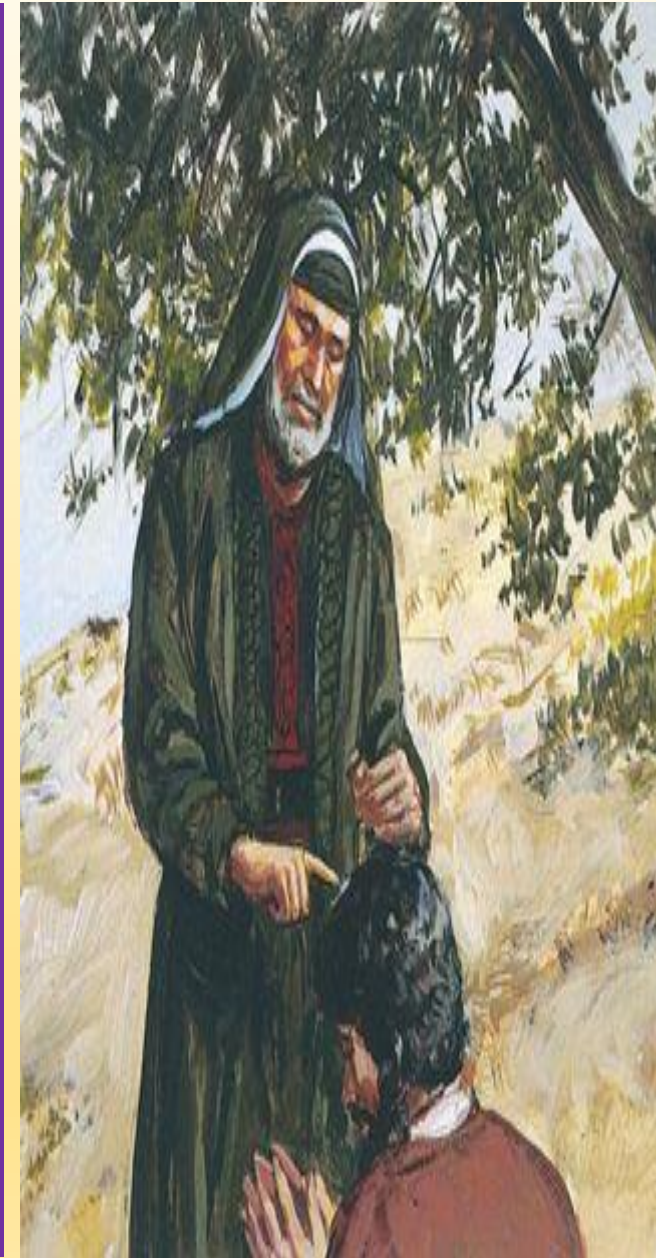




—שאל—
חיפש אתונות
ומצא מלוכה
(פרק ט)



ספר שמואל-א

לא

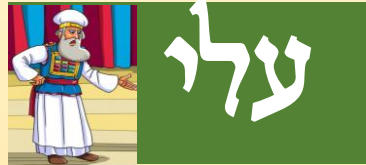
טו

יב

ט

ד

א



שמואל

שאול



דוד

המלך שאול

כח-לא

במלחמה מול
הפלשתים
בגלבוע

שאול ובעלת
האוב

טז-לא

קנאת שאול בדוד
מרדף אחר דוד ואנשיו

טז

שאול אינו
מציית לשמואל
במלחמת עמלק
עונשו הכבד

יג-יד

שאול ובנו
יהונתן נערכים
למלחמה מול
הפלשתים
במכמש

יא

מוביל את העם
לישועת אנשי
יבש-גלעד
מנחש מלך עמון

ט-י

מחפש אתונות
ומוצא מלוכה

תקציר פרק ט

לאחר שבפרק הקודם, עם ישראל ביקש למנות מלך, בפרקנו מתחיל תהליך מינוי שאול למלך, שיסתיים רק בפרק יא, לאחר המלחמה בבני עמון.

מחפשים אתונות בפרק זה נכיר את קיש ואת שאול בנו. קיש הוא איש "גִּבּוֹר חַיִּל" משבט בנימין, ולו אילן יוחסין מרשים. לקיש אבדו האתונות והוא שולח את שאול עם אחד מהנערים לחפש אותן. שאול והנער מבצעים סקירות נרחבות, אך הם אינם מוצאים את האתונות. הנער מציע לפתע הצעה אלטרנטיבית: ללכת לאיש א-להים.

מחפשים את הרואה שאול מקבל את ההצעה של נערו, על אף שאין להם תשורה להביא ל"רואה". הכתוב מבהיר לנו שהרואה הוא למעשה הנביא, פשוט בשם ישן יותר. שאול ונערו עולים במעלה העיר ופוגשים בנערות שמנסות להסביר להם היכן הרואה. ההסבר לא בדיוק עוזר אך ממש בכניסה לעיר הם פוגשים את שמואל.

נמצא המלך שמואל פוגש את שאול לאחר שה' מבהיר לו שהוא האדם המיועד להושיע את ישראל ומיד אומר לו: "וְלִמִּי כָּל חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לְךָ וְלִכָּל בֵּית אָבִיךָ". שאול מבין ששמואל מעוניין למנות אותו למנהיג או אולי למלך ומיד מצטנע ומבהיר שהוא לא מתאים לתפקיד. שמואל אינו משיב לדברי שאול, והיחסים ביניהם הולכים ונהיים חמים יותר. שמואל מזמין את שאול לסעודה ושואל מקבל מנה מיוחדת. לאחר מכן הם עולים לגג ועל מה שקרה שם נקרא בפרק הבא.

קיש ושאל בנו (א-ג)

איש ימיני

ו

אפיה

ו

בכורת

ו

צרור

ו

אביאל

ו

קיש

ו

שאל

קיש וייחוסו (א)

וַיְהִי אִישׁ מִבְּנֵימִין, וְשֵׁמוֹ קִישׁ.

ייחוסו: בֶּן-אֲבִיאל בֶּן-עֲרֹר בֶּן-בְּכוֹרֶת בֶּן-אֶפְיָח בֶּן אִישׁ-יְמִינִי (=מגדולי שבט בנימין)

מעמדו: גִּבּוֹר-חָיִל (=איש מכובד, בעל אמצעים, בהמשך נראה שיש לו אתונות ונערים משרתים המלמדים על כך).

שאל בנו (ב)

וְלוֹ הָיָה בֶן וְשֵׁמוֹ שָׁאֹל.

מיוחדותו של שאל, גובהו (ב)

בַּחֹר (=צעיר ומובחר, ובעל יכולת)

וְטוֹב (מראה), וַאֲיֵן אִישׁ מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ.

מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה גִבָּה מְכָל-הָעָם (=גבוה מעל כולם מאזור ה'שכם', כלומר כולם מגיעים לו עד השכם)

קיש שולח את שאול בנו למצוא את אתונותיו שאבדו (ג)



וַתֵּאבְדֵּנָה הָאֲתֹנוֹת לְקִישׁ אָבִי-שָׁאוּל

(אתון היא הנקבה של החמור. האתון נחשבה בתקופת התנ"ך לחיה יקרת ערך יחסית, אולי כי חמור הוא בהמת עבודה חזקה ומשובחת, ואתון היא זו שיולדת את חמורים,

כמו-כן ידוע שעל האתונות היו רוכבים)

וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל שָׁאוּל בְּנוֹ:

קח-נָא אֶתְּךָ אֶת אֶחָד מֵהַנֶּעָרִים (העובדים כאן)

וְקוּם לְךָ בִּקְשׁ (=חפש) אֶת הָאֲתֹנוֹת.

הערה: ציון העובדות שקיש הוא אביו, וששאול הוא בנו, למרות שהדבר כבר נאמר, מלמד על יחסי הקירבה הטובים ביניהם. גם בהמשך הסיפור, פס' ה, יאמר שאול לנערו שאביו בוודאי כבר דואג לו ופחות לאתונות, גם שמואל אומר כך לשאול, ראה תחילת פרק י)

שׂאֹל וְנִעְרָו מִחִפּוּשִׁים אֶת הָאֲתוֹנוֹת אֲךָ לֹא מוֹצֵאִים, שׂאֹל מִתִּיבָאשׁ (ד-ה)

המסע באזור נחלת בנימין וגבולה (ד-ה)

וַיַּעֲבֹר בְּהַר-אַפְרַיִם (רכס הרים ארוך צפונית להר-יהודה המגיע עד עמק יזרעאל, כעת הפס' מפרט היכן בהר-אפרים חיפשו:)

1. וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ-שְׁלֹשָׁה וְלֹא מָצָאוּ (= "ארץ שלשה" היא אזור בבקעה שבנחלת בנימין, צפונית לבית-אל)

2. וַיַּעֲבְרוּ בְּאֶרֶץ-שֵׁעֲלִים, וְאִין (= "ארץ שעלים" היא כנראה 'ארץ שועל' הנמצאת ליד העלייה שמיריחו להר-אפרים)

3. וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ-יְמִינִי וְלֹא מָצָאוּ ("ארץ ימיני" היא אזור בהר שבנחלת בנימין).

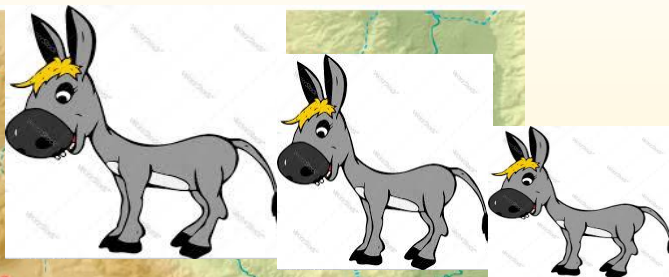
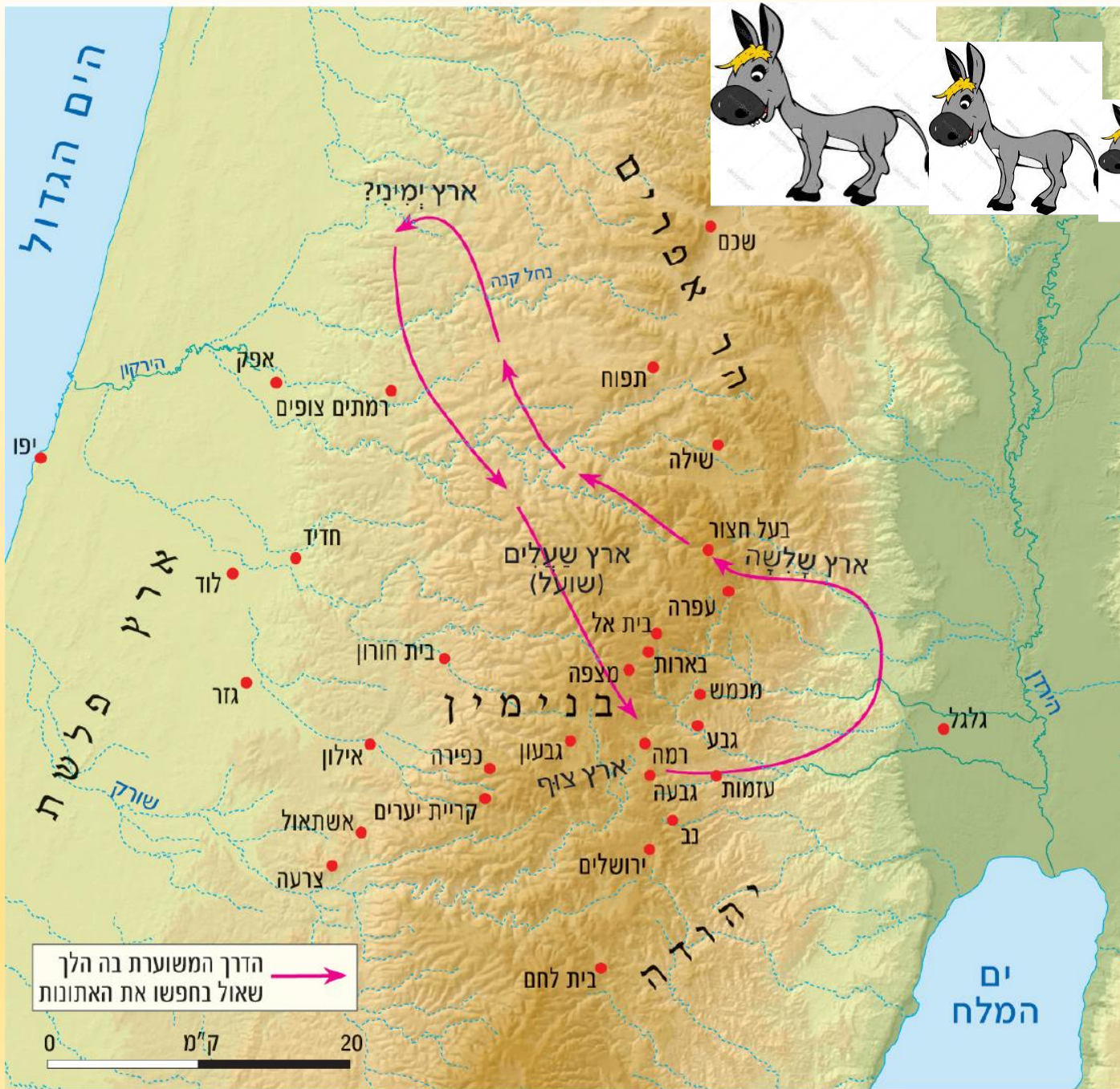
4. הִמָּה בָּאוּ בְּאֶרֶץ-עוֹף (=הגיעו לאזור בו נמצאת ה-'רמה' עירו של שמואל שבהר-אפרים).

(סיכום מסע שאול ונערו: מביתו צפונה לאזור בית-אל, משם מזרחה לבקעה בכיוון יריחו, משם מערבה חזרה להר דרך ארץ שועל,

שם חיפוש ב"ארץ ימיני" שבהר, ותוך כדי החיפוש מצאו את עצמם ליד ה'רמה' – עירו של שמואל)

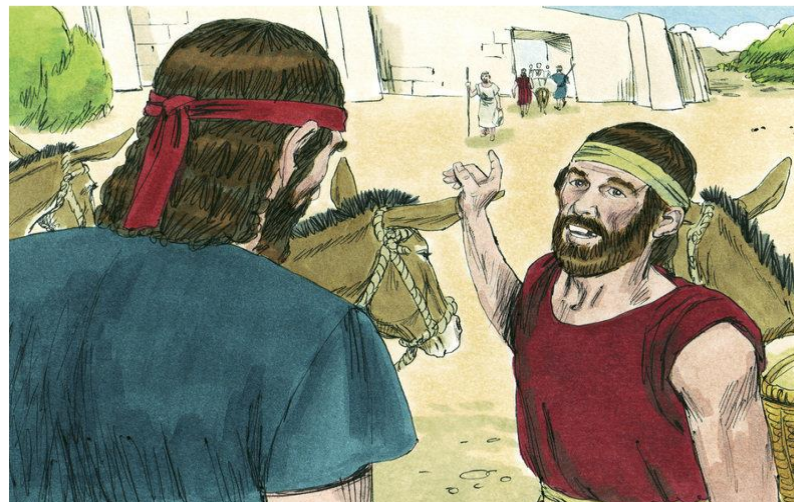
וְשׂאֹל אָמַר לְנִעְרָו אֲשֶׁר עִמּוֹ:

לָכֵה וְנִשׁוּבָה, פֶּן יַחְדִּיל (=שמא יפסיק לדאוג) אָבִי מִן הָאֲתָנוֹת, וְדָאָג לָנוּ. (ה)



נער שאול משכנע את שאול להגיע לאיש האלהים בעיר' רמה' (ו-)

נער שאול	שאול
וַיֹּאמֶר לוֹ: הִנֵּה נָא אִישׁ-אֱלֹהִים בְּעִיר-הַזֹּאת, וְהָאִישׁ נִכְבָּד, כָּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר בּוֹא יָבוֹא, עֲתָה גֵלְכָה שָׁם, אֲוִלִי יִגִּיד לָנוּ אֶת דְּרָכָיו אֲשֶׁר הָלַכְנוּ עָלֶיךָ (1) הערה: הנער מתכוון שאיש-האלהים יאמר להם את הדרך אל האתונות, אך יש גם בדבריו רמז שאיש-האלהים יאמר להם, או לפחות לשאול, את המטרה האמיתית שלשמה יצאו לדרך, מציאת מלך	וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנָעֲרוֹ: וְהִנֵּה גֵלְךָ (=ונניח שנלך) וּמָה נָבִיא לְאִישׁ (בתמורה לייעוץ שייתן לנו ?) כִּי הִלָּחַם אָזָל (=המזון נגמר) מִכְּלִינוֹ, וְתִשׁוּרָה (=מתנה, מנחה לאדם חשוב, מלשון ש.ו.ר. – ראייה, הבאת תמורה לראיית אדם חשוב) אֵין לְהָבִיא לְאִישׁ-הָאֱלֹהִים מָה אֶתְנוּ (=מה כבר יש בידינו להביא לו ?) (2)



הסכמת שאול למאמצי השכנוע של המער (ו-י)

נער שאול	שאול
וַיֹּסֶף הַנֶּעֶר לַעֲנוֹת אֶת שְׁאוּל, וַיֹּאמֶר: הִנֵּה נִמְצָא בְיָדִי ¼ שֶׁקֶל-כֶּסֶף (מטבע שמשקלו כ- 2.5 גרם כסף) וְנָתַתִּי לְאִישׁ-הָאֱלֹהִים, וְהִגִּיד לָנוּ אֶת דְּרָכָנוּ (ח)	וַיֹּאמֶר שְׁאוּל לַנֶּעֶר: טוֹב דְּבָרְךָ, לָכֵה גִלְכָּה.
הערת הכתוב לפנים בישראל, כה-אמר האיש בלכתו לדרוש אלהים (לשאול איש-אלהים על ענייני נסתרות) "לכו ונלכח עד (=אל) הראה" (כפי שנראה גם אצל שאול בפגישה עם שמואל) כי לנביא היום (בעת כתיבת סיפור פרק זה) יקרא לפנים "הראה" הסבר: פס' זה (פס' ט) הוא הערת הבהרה של המספר, הקוטע את הסיפור, כדי ללמד את הקורא שני דברים: 1. על המנהג שהיה נפוץ באותה תקופה ללכת ולשאול אדם הרואה נסתרות. 2. להסביר את המונח "הרואה" שיוגה בפס' יא. כלומר למה שקוראים היום (בעת כתיבת פרק זה) 'נביא', קראו בזמן התרחשות הסיפור: "הראה"	
וַיֵּלְכוּ אֶל הָעִיר אֲשֶׁר-שָׁם אִישׁ-הָאֱלֹהִים.	

שאול ונערו ב- 'רמה'
עירו של שמואל (יא-כז)

שלב א: המפגש עם הנערות במעלה-העיר (יא-יג)



הִישׁ בָּזָה הָרֹאָה ?

שואל ונערו:

הִמָּה עָלִים בְּמַעֲלָה-הָעִיר,

וְהִמָּה מֵצְאוּ נְעֵרוֹת יִצְאוֹת לְשֹׂאֵב מַיִם (=פגשו בנערות היורדות אל מקור מים הנמצא בתחתית מורד העיר)

וַיֹּאמְרוּ לָהֶן: הִישׁ בָּזָה הָרֹאָה (=האם הנביא כאן בעיר ?)

הנערות:

וּתַעֲנִינָה אוֹתָם וּתֹאמְרֵנָה: יֵשׁ.

הִנֵּה לְפָנֶיךָ מֵהָר עָתָה כִּי הַיּוֹם בָּא לָעִיר (שמואל בא לעירו ממסעותיו בערי ישראל, היה נהג להסתובב

בערי בנ"י ולשפוט את העם) כִּי זָבַח (=קורבן וסעודה למוזמנים) הַיּוֹם לָעָם בְּבִמָּה (המקום בו מקריבים).

כְּבֹאֲכֶם הָעִיר, כֵּן תִּמְצְאוּן אֹתוֹ בְּטָרֶם יַעֲלֶה הַבְּמִתָּה לֶאֱכֹל, כִּי לֹא יֹאכֵל הָעָם עַד בָּאוֹ.

כִּי הוּא יִבְרַךְ הַזָּבַח (=הוא קודם יברך ויתפלל על הקורבן), אַחֲרֵי-כֵן יֹאכְלוּ הַקֹּרְאִים (=חשובי העיר המוזמנים).

וְעַתָּה עֲלוּ, כִּי אִתּוֹ כְּהִיּוֹם (=כעת) תִּמְצְאוּן אֹתוֹ.

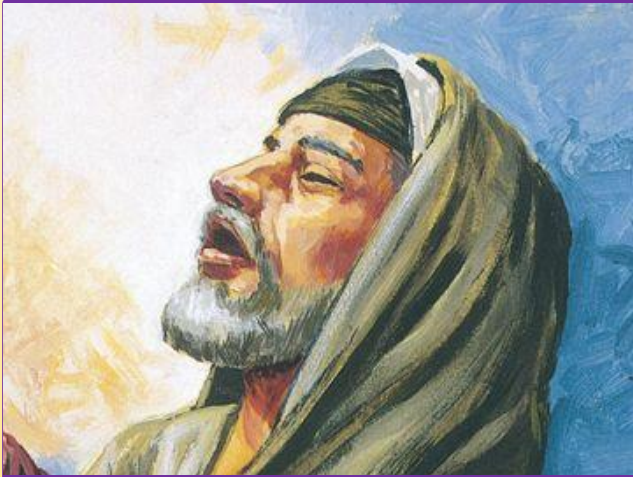
הערה: הנערות לא רק מספקות מידע על מה שעומד לקרות עוד מעט, אלא הן גם דוחקות בשואל ובנערו למהר כדי שיספיקו לפגוש

את שמואל, בכך מאפשרות את המפגש בשער העיר, ולמעשה את התוצאה המיוחלת, המלכת שואל ע"י שמואל וכו'.

לכל הדמויות בסיפור חלק בעלילה שמטרתה היא כמובן המלכת שואל.

שלב ב:

שמואל יוצא לקראת שאול ונערו עם כניסתם אל תוך העיר (יד-טז)



וַה' גָּלָה אֶת אֲזֹן-שְׁמוּאֵל

וַיַּעֲלוּ הָעִיר, הִמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ הָעִיר,
וַהֲנִיחַ שְׁמוּאֵל יֵצֵא לְקִרְאָתָם לַעֲלוֹת הַבִּמָּה.

וַה' גָּלָה אֶת אֲזֹן-שְׁמוּאֵל (=חשף את אذن שמואל = הודיע לשמואל דבר הנסתר מידיעת הכלל)
יוֹם אֶחָד לִפְנֵי בּוֹא שָׁאוּל לֵאמֹר:

כָּעֵת מָחָר (=מחר בזמן הזה) אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ אִישׁ מֵאֶרֶץ-בִּנְיָמִן,
וּמִשְׁחָתוֹ לְנָגִיד (=למלך) עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל.

ייעוד המלך: וַהּוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. נִמְצָא: כִּי רָאִיתִי אֶת (ערת) עַמִּי, כִּי בָּאָה צֶעֱקָתוֹ אֵלַי.

וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת שָׁאוּל, וַה' עָנָהוּ, הִנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זֶה יַעֲצֹר (=יגביל, ימשול, ימלוד) בְּעַמִּי.

שלב ג: פגישה ראשונית עם שמואל בתוך שער העיר (יח-כא)

שמואל

"אנכי הראה"



וַיַּעַן שְׁמוּאֵל אֶת שְׁאוּל, וַיֹּאמֶר:

אֲנֹכִי הָרֵאָה.

עֲלֵה לִפְנֵי הַבָּמָה, וְאִכְלָתֶם עִמִּי הַיּוֹם,

וְשִׁלַּחְתִּיךָ בַּבֶּקֶר, וְכָל (הַשְּׂאֵלוֹת) אֲשֶׁר בְּלִבְּךָ אֶגִּיד לָךְ.

וְלֹאֲתַנּוֹת הָאֲבֹדוֹת לָךְ הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת-הַיָּמִים,

אֵל תִּשֶׂם אֶת לִבְּךָ לָהֶם, כִּי נִמְצְאוּ.

וְלָמִי כָּל חֲמֻדַּת-יִשְׂרָאֵל ? (=איזה דבר יקר ישראל חומדים ורוצים ?

הָלוֹא לָךְ וְלְכָל בֵּית אָבִיךָ (הם רוצים אותך ואת בית אביך כלומר תתמקד בדבר

המרכזי, המלוכה, יש פירושים נוספים:)

שאוול

וַיַּגֵּשׁ שְׁאוּל אֶת שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ-הַשָּׁעַר

וַיֹּאמֶר: הַגִּידָה נָא לִי, אִי זֶה בֵּית הָרֵאָה (=היכן כאן ביתו של הנביא ?)



שלב ג: פגישה ראשונית עם שמואל בתוך שער העיר (יח-כא)



וַיַּעַן שְׂאוּל, וַיֹּאמֶר:

הֲלוֹא בֶן-יְמִינִי אָנֹכִי (=אני משבט בנימין)

מִקְטָנִי שְׁבָטִי-יִשְׂרָאֵל,

וּמִשְׁפַּחְתִּי הֶעֱעָרָה (צעיר בתנ"ך משמש גם במשמעות קטן בכמות,

כמו כנראה משפחת שאול) מְכָל מִשְׁפָּחוֹת שְׁבָטִי-בְנֵימִן,

וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כֹּדֶבָר-הַזֶּה !?

שלב ד: שאול יושב בראש המכובדים עם שמואל בלשכה בבמה (כב-כד)



וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת שָׁאוּל וְאֶת נָעֲרוֹ,

וַיְבִיֵּאם לְשִׁכְתָּהּ (=אל החדר שליד הבמה או עליה

וַיִּתֵּן לָהֶם מָקוֹם בְּרֹאשׁ-הַקְּרוּאִים, וַהֲמָה כֹּ- 30 אִישׁ.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל לַטֹּבָח: תִּנָּח אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ,

אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלַיךְ שִׁים אֹתָהּ עִמָּךְ. (=תן לשאול את המנחה שאמרתי לך לשמור כדי לכבד

את האיש שאומר לך. "מנח" =השוק והבשר המונח עליה (ירך או חזה או אֵלֶיהָ)

וַיִּרֶם הַטֹּבָח אֶת הַשּׁוֹק וַהֲעֵלֶיהָ (=ואת הבשר אשר מעל השוק) וַיִּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל.

וַיֹּאמֶר: הִנֵּה הַנִּשְׂאָר (=מנח יפה זו שהושארה בשבילך)

שִׁים-לִפְנֶיךָ אֲכַל כִּי לַמֹּעֵד שָׁמֹר-לָךְ (=כי אמרתי לטבח לשמור לך הבשר לזמן הזה)

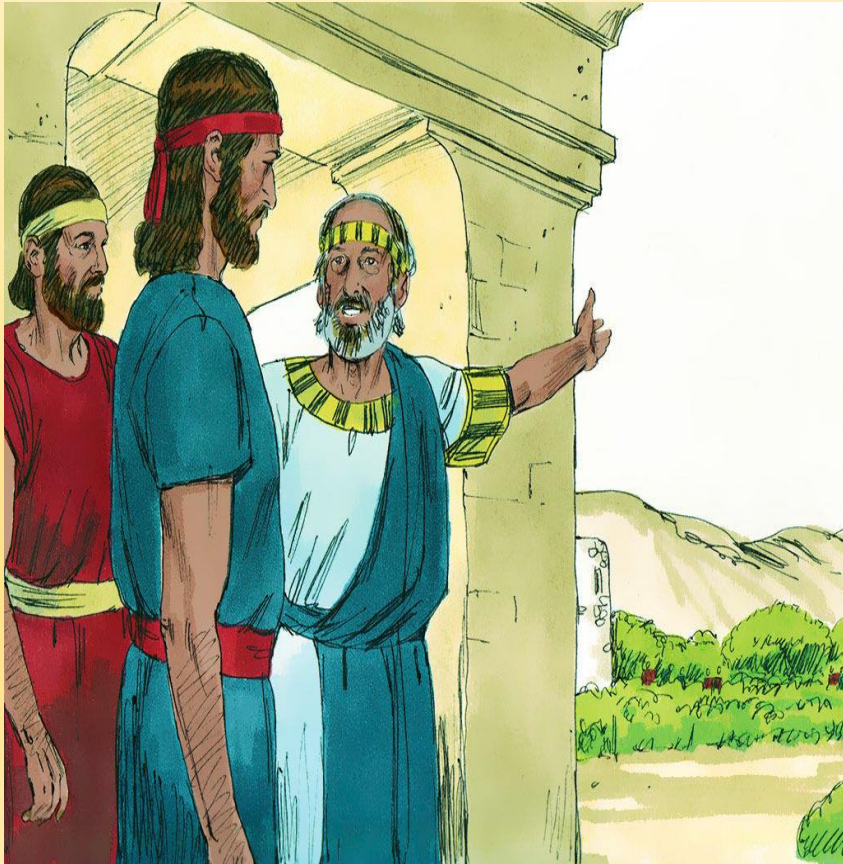
לֵאמֹר הָעַם קָרָאתִי (=כשאמרתי לטבח שהזמנתי את העם לסעודת הזבח)

וַיֹּאכַל שָׁאוּל עִם שְׁמוּאֵל בַּיּוֹם-הַהוּא.

שלב ה: שאול ושמואל בבית – שמואל בגג, ומחוץ לבית (כה–כו)

שמואל	שאול
וַיֵּרְדּוּ מִהַבִּמָּה הָעִיר, וַיְדַבֵּר עִם שְׂאוּל עַל הַגָּג (שם יכולים שניהם לדבר בפרטיות) וַיִּשְׁכְּמוּ, וַיְהִי כַעֲלוֹת הַשָּׁחַר הערה: הם יצאו מוקדם כשאין אור שמש עדיין, כדי שלא יראו בעת המשיחה. המשיחה בשלב זה נשמרת בסוד, אולי בגלל פחד מפלשתים)	
וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל שְׂאוּל הַגָּגָה לֵאמֹר: קוּמָה וְאַשְׁלַחְךָ.	וַיִּקֶּם שְׂאוּל
וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם, הוּא וּשְׁמוּאֵל הַחוּצָה.	

שלב ו: בירידה בקצה העיר (כז)



הָמָּה יוֹרְדִים בְּקֶצֶה-הָעִיר,
וַשְׁמוּאֵל אָמַר אֶל שָׁאוּל: אָמַר לְנֶעַר וַיַּעֲבֹר לִפְנֵינוּ, וַיַּעֲבֹר.
וְאַתָּה עֹמֵד כִּיּוֹם (=כעת), וְאַשְׁמִיעֶךָ אֶת דְּבַר-אֱלֹהִים.